

מחול ללא תולדות

מה מספרים לבנות?נוער־רוקדות על אומנות ואיך מדברים על מחול בתקופה, בה ידע הוא סחורה נגישה באמצעות

קליק אחד? ההיסטוריה של האומנות ותולדות המחול זמינות לראווה ברשת; אם לא הבנת מושג מסוים ("אקספרסיוניזם"), ויקיפדיה תמחל לך על כך; לנוכח השאלה, אילו יצירות שייכות לסוגה זו או אחרת ("מחול ההבעה הגרמני"), יוטיוב יגרום לך להיטיב את מושבך. אולי יתרונה זה של הטכנולוגיה לא עולה על דעתה של הרקדנית הצעירה, המשקיעה את מיטב זמנה בסטודיו ("אני נורא אוהבת לרקוד"). אך לשם כך תספיק פנייה בטון מעודד לאיזו כתובת אתר (W‏W‏W.), שתגלה בפניה את הדרך אל מכמני האומנות החיה והרוחשת בקרבי הרשת האינטרנטית, והלוא הצעירה מכירה ויודעת את רזי הגלישה ברשת.1

לאור נגישותו, ראוי לתהות לאיזה סוג ידע מכוונים כאשר פונים לשוחח על אומנות ומחול עם בנות־נוער־רוקדות; איך נוטעים בצעירות עניין וסקרנות באשר לשפע שהאומנות מציעה - על פניו השונות של המחול. כיצד אומנים, כמו מריוס פטיפה, דייגו ולאסקז, מרי וויגמן, ואנטוניו ויואלדי, עשויים להיחשב, למען האוֹהבות לרקוד, כבני זמנו של 'ג'סטין ביבר'. למדתי שתהיות אלה לא יבואו על פתרון באמצעות גישות ומושגים, המרצפים את הדרך למוכר ולשמור כידע בתחום האומנות,2 אלא באמצעות עמדה המכוונת ויורה חץ בטבור ממשותו 'הבשרית' של הכאן ועכשיו. לכן שיחה עשויה להתנהל לאור השאלה, כיצד האהבה לרקוד מארגנת את סדרי היום שלהן. כעת, תוך כדי דיבור ישיר מתובל בסלנג, עשוי להיפרס סיפור שגרת חייהן של הנערות, וככל שכן, יתפרק בהדרגה מכלליותו ("אנחנו מרגישות/ חושבות"), יחדור אל תחומי הפרט, אל האיש, אל הכמוס - האזור בו שוכנת ליבת החוויה.

אם וכאשר מדובר בה, שגרה עשויה להיחשב כדפוס תבניתי העוקב אחר עצמו עד לזרה. לצד זאת, יצירות אומנות רבות בנויות באמצעות הכפלות של תבנית מוזיקלית של משפט תנועתי או של אובייקט? לכן ניכר דמיון בין אמצעים אומנותיים אלה לבין חוויית החזרה ההולכת ונשנית הטמונה בשגרה. מחד, הפשטת השגרה מתכני היוםמים לכדי דפוס, ומאיךך, דחיית אדיהוק של פרשנות אומנותית המושרשת בשיח הנהוג, מעוררת את הצעירות לתור במרחבים שלא שיערו כי קיימים: מה בין השגת מיומנות לשליטה; איך מורגשת הפתעה - האם היא צבעונית; מה טעמו של שעמום; כיצד נקנים הרגלי גוף וכיצד מאומצים הרגלי מחשבה; מה בין שגרת אימונים להתנהגות אובססיבית ועוד כהנה וכהנה. להכרה בכך, שיצירות אומנות עשויות לעורר שיח 'חילוני', המתנהל לאור דעות בלתי מגובשות וחוויות ספורדיות יומיומיות, נכרך, ללא משים, עניין נוסף: מאחר שהשיחות אינן מציעות סיכומים נוסחתיים ואינן מסווגות יצירות

על פי סגנונות באמצעות מושגים שגורים, נמנעת מהצעירות האפשרות ל'דקלם' את הנאמר. מכאן, נולד הניסיון להמיר את ההערכה האומנותית באמצעות מילות מסקנה פופולריות ("מדהים"/ "אהבתי") בלשון המבקשת לדייק את התרשמותן האישית לנוכח היצירות.

נראה שמשוב מחיי היוםמים לאומנות ומאומנות ליומיום מיטיב עם הצעירות. כך, "האם מי מכן מבקשת להפנות שאלה אל שאר הנוכחות" עשויה להימצא כפתיחה ראויה לשיחה על אודות אומנות ומחול במסגרת סדרה, הנושאת אופי של סיעור מוחות; נקרית כאן הזדמנות לבחון כיצד ניתן לסווג שאלות, לגלות משפטים שמתחפשים לשאלה, לבחון שאלות, הכוללות את תשובתן, לבדוק את מי שואלים, על אודות מה שואלים וכיצד מועידים לכל סוג שאלות ליווי רגשי. כעת, הולכת ונוצרת, באקראי, עבודת צוות שכובר ראש ובדיחות דעת משמשים בה יחדיו ככל שעולה שאלה המגלה את ססגוניותו. לעומת זאת, הדממה המשתררת לאור האפשרות, שיצירות עשויות להטמין שאלות, הולכת ונסוגה ככל שהצעירות מזהות את האופן שיוצרים מראים את השאלה באמצעות מה שנראה כהצהרה אומנותית.4 למשל, מכוח מה מקובל עלינו הזיווג בין מחול למוזיקה? באילו זיווגים אנחנו מורגלים בחיי היוםמים או מי מבין אלו עשויים להיות מוטלים בספק, מהם סדרים ומה פשר פריעתם, מה בין בקשה לציווי, האם גמגום עשוי להירקד, האם הוא יכול להצטייר, איך אומנות שואלת שאלות לגבי מהות, האם יש לנו שליטה על מחשבותינו, האם בכוחנו לאחד נקודות מבט שונות, מה בין אילוף לחינוך - דיון בכל אלה ובשאלות נוספות פותח אפשרויות שמימושן תלוי במידת פתיחותן של הנוכחות לקראת אותם כיוונים, שהשיחה מגלגלת את עצמה אליהם.

אם כן, מה מספרים לבנות?נוער־רוקדות? מגלים את אוזניהן ולואטים על ליבן את הסוד בדבר העניין העמוק שיש להן באומנות. המסופר מתרחש במגרש בו האומנות משחקת בין הפומבי לאינטימי, על מכלול גווניהם ומידותיהם. אין הוא בנוי כהלכה - אין בו ראשית ולא אחרית, גם כללים אין בו. אך ככל שהסיפור הולך ונפרש, האומנות ככללה הולכת ונהיית בת לוויה - מה שעושים אותו, מה שחווים אותו, חושבים עליו ומדברים על אודותיו, מה שמסתקרים לגביו, מבקשים אחריו, אורבים לו, מה שמתאכזבים בגינו, גאים או מופתעים מהשפעתו. והמחול? המחול הוא אבן ראשה.

פנייה לקוראים - "ככל שהרוח עולה על הדעת"

א. תארו לעצמכם מחול ללא תולדות; אומנות ללא היסטוריה; יצירות שריות בד־בבד, בה בעת, כעת.

ב. שערו שאין דבר־מה כחלקת אדמה, טריטוריה, מחוז, חבל־ארץ, מדינה.

שיחות עם בנות־נוער על אומנות ומחול

ג. שוו שאתם נוודים תועים בקרב מה שיש.

ד. יש תזוזות, רעשים, נקודות, נהמות, זרימות, צבעים, צלילים, קווים, מקצבים, משבים, נפחים, קיפולים, גוונים, תנועות, לשונות, אדוות; יש את השוקע, הקשה, הנימוח, המיתמר, המקומר, הרך, המפותל, המסתרג, המקוער, המחוץ; את השטוח, האטום, העקום, העמוק, הצץ, המחוויר, הנישא, השקוף, הזוחל, הנסוג, החוצץ, הקמוט, את הזולג, את הנשפך, את הנקווה, את המותז, את התנופה, את העיצור ואת המגומגם, וכו'. ה. יש חומר בחומר עם חומר לצידו ודרכו, ואתם תועים בקרב שולל המשפיע עליכם את יפעתו.

ו. יש בד־בבד ריבוא יצירות אומנות בה בעת, כעת נטולות שם.

ז. שערו בדמיונכם אחת. קחו את זמנכם בידיכם, עשו אותו פנאי בעבור אינ'שם.

ח. שאלו: האם היא אנונימית?

ט. כבדו עצמכם בתשובה.

י. יש בד־בבד, בה בעת כעת ריבוא יצירות אומנות נטולות שם, ועטרות לרוב: "דורצ'ין", "אובידיוס", "ולסקז", "גראהם", "שומן", "ואן־אייק", "יזהר", "מונק", "גרי", "סטרווינסקי", "אולדנברג", "פורסיית'", "דה־יונצ'י", "בקט", "פרסלי", "אוריפידס", "בייקון", "פלאת", "קנינגהאם" וכו'.

י"א. ובנות נוער - למען.

י"ב. עכשיו תארו את עצמכם שולפים מזיכרונכם, כמעשה המהמר, פיסה מהשלל.

י"ג. חלצו אותה אל החומר בחומר עם חומר לצידו ודרכו.

י"ד. התבוננו בכל מאודכם, הקשיבו הקשב והיטב.

ט"ו. חזרו לקרא בפסקה ד'. התמהמהו ארוכות על "וכו".

ט"ז. המשיכו נדוד מ־י"ד ל־ט"ו עד (שאולי) תנוח דעתכם.

ט"ח. כיצד היא דוברת את עצמה?

ט"י. כבדו את עצמכם בתשובה.

רשימה זו נכתבה לאור ניהול סדרת שיחות על אומנות ומחול עם בנות סדנת 'כיוון אחר' בהזמנתה של צביה ברומר - מנהלת המרכז למחול רעננה. מאחר שקצרה היד לתעד שיחות ערניות שמהלכן אינו צפוי, הרשימה מתארת רק את מזגן.

הערות והפניות

¹"איזמים", "פוסט", "טרום", "דה", "רה", "קונסטרוקציה", "מחול הבעה", "גרמני", "אמריקאי", "הקדום", "המאוחר", וכדומה, כמו גם גישות פרשניות, למשל, זו המאמצת מושגים מתחום הפסיכואנליזה.

² לצורך העניין, די להזכיר את המוכרים לכל - *דירת שני חדרים*, עבודתם של ניר בן־גל וליאת דרור, עבודותיו של אנדי וורהול, *זמנים מודרניים* של צ'רלי צ'פלין ויצירותיו של פיליפ גלאס.

³ רשימה אפשרית של יצירות העשויות להתייחס לנושאים שלהלן:

J. Robbins, Moves:

https://www.youtube.com/watch?v=7HTFNzLKU8Qhttps://www.youtube.com/watch?v=0lE638i9rE0
X. Le Roy, Rite of Spring:

J. S. Bach, Prelude, Suite no. 4 in E flat major/Es-dur, BWV 1010
M. Monk, Biography music (1972)

K. Stockhausen, Stimmung (Singcircle version)

https://www.youtube.com/watch?v=XNti7qCn-kg
S. Beckett, Not I:

https://www.youtube.com/watch?v=c2D-g_qU10w
T. Brown. From early works:

1,57 תי 1,25 ת־https://www.youtube.com/watch?v=kim12kMIG2k
J. Pollok:

P. Bausch, Café Muller, https://www.youtube.com/

watch?v=2KLafXwB0dU
10,48־ת

אסתי נדלר הינה רקדנית וחונכת למחול, שסיימה בהצטיינות תואר שני בפילוסופיה ותואר ראשון בלימודים קלסיים מטעם אוניברסיטת תל־אביב. מקיימת, כפרילנסרית, מפגשי שיח על מחול ואומנות עם תלמידי מחול ומתלמידים.